

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ МАЙБУТНІХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ

Серпенінова Ю.С.,

*к.е.н., доцент, Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна; E-mail:
y.serpenynova@uabs.sumdu.edu.ua*

Гриценко Л.Л.,

*д.е.н., доцент, Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна; E-mail: l.hrytsenko@finance.sumdu.edu.ua*

Олексіч Ж.А.,

*к.е.н., ст. викладач, Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна; E-mail: z.oleksich@uabs.sumdu.edu.ua*

Панченко А.В.,

*Студент, Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна*

Товстуха К. М.,

*Студент, Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна*

Актуальність даного наукового дослідження є безперечною оскільки значна кількість питань щодо бухгалтерського обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів (обов'язковість створення, різні підходи до класифікації, недосконалість нормативного регулювання, складність розрахунку розміру та порядку відображення в обліку) є дискусійними та потребують детального вивчення, так як це є одним із ефективних способів попередження ризиків, що можуть виникнути в ході господарської діяльності будь-якого підприємства, а також формування забезпечень сприяє поліпшенню фінансовій стабільності підприємства, оскільки дає змогу знизити ризик суттєвого збільшення витрат і зниження прибутковості в окремі періоди.

У статті систематизовано та досліджено основні проблемні аспекти облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів, зокрема це пов'язано з наявністю багатьох неузгоджених питань щодо забезпечень: обов'язковість створення, різні підходи до класифікації, недосконалість нормативного регулювання, складність розрахунку розміру та порядку відображення в обліку. Запропоновано можливі шляхи вирішення даних проблем шляхом дослідження та подальшого розвитку питання класифікації забезпечень. За рахунок виокремлення різних видів забезпечень, уніфікації нормативного регулювання, деталізації існуючого плану рахунків (за рахунок введення нових субрахунків відносно забезпечень майбутніх витрат і платежів за видами забезпечень до Плану рахунків, відсутність деталізації якого, у свою чергу, не дає змогу управлінському персоналу задовольнити існуючі потреби в інформації), розробка і удосконалення первинних документів (враховуючи особливості їхньої діяльності та доцільності формування відповідних забезпечень), а також метою уникнення викривлення показників фінансової звітності, відображати зменшення (списання) забезпечення методом сторно лише у сумі, яка була нарахована у звітному році, а якщо сума зменшення (списання) забезпечення перевищує такі суми, то на суму перевищення здійснювати запис за дебетом рахунку обліку забезпечення та кредитом рахунку обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

***Ключові слова:** забезпечення майбутніх витрат і платежів, зобов'язання, витрати, прибутковість.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2021.4-6

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку підприємницька діяльність, яка здійснюється в несприятливих соціально-економічних та політичних умовах, пов'язана з ризиками, ступінь яких залежить від можливості суб'єкта економіки спрогнозувати виникнення непередбачених витрат і збитків.

Одним з методів нівелювання ризиків, що притаманні підприємницькій діяльності, є створення забезпечень майбутніх витрат і платежів. Формування забезпечень сприяє поліпшенню фінансовій стабільності підприємства, адже дає змогу знизити ризик суттєвого збільшення витрат і зниження прибутковості в окремі періоди.

При цьому варто зазначити, що досліджувана ділянка обліку є досить складною, що пов'язано з наявністю багатьох неузгоджених питань щодо забезпечень:

обов'язковість створення, різні підходи до класифікації, недосконалість нормативного регулювання, складність розрахунку розміру та порядку відображення в обліку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження сутності забезпечень майбутніх витрат і платежів, характеристики їх видів, окремих аспектів відображення в обліку забезпечень знайшли своє відображення в працях багатьох науковців, серед яких: Козлова М.О. [1], Омецінська І. [2,3], Петренко Н.І. [4], В. С. Терещенко [Помилка! Джерело посилання не знайдено.] та інші.

Утім, не дивлячись на досить велику кількість публікацій, залишається чимало проблемних питань облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів, що потребують подальшого розвитку, дослідження та удосконалення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є окреслення основних проблемних аспектів облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» та МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» забезпечення являють собою зобов'язання з невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу. Вони є джерелом для погашення наступних витрат і платежів, що відповідно зменшує ризик невиконання в майбутньому такого зобов'язання.

Варто відзначити, що значна кількість питань щодо бухгалтерського обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів є дискусійною та потребує детального вивчення, так як це є одним із ефективних способів попередження ризиків, що можуть виникнути в ході господарської діяльності будь-якого підприємства.

Проаналізувавши праці науковців, сформовано ряд відповідних проблемних аспектів облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів (табл.1).

Таблиця 1 – Проблемні аспекти облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів

№	Проблемний аспект	Характеристика
1	Питання обов'язковості створення забезпечень	Суперечливі положення у нормативних документах щодо обов'язковості створення забезпечень досить часто зумовлюють відмову підприємств від резервування коштів на покриття майбутніх витрат
2	Невідповідність забезпечень критеріям визнання зобов'язань	Не можна чітко відносити забезпечення до складу зобов'язань через невідповідність критеріям їх визнання
3	Відсутність єдиного підходу до класифікації зобов'язань	Передбачений Планом рахунків бухгалтерського обліку рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» не охоплює всі види забезпечень, що передбачені П(С)БО 11 «Зобов'язання».
4	Потреба деталізації Плану рахунків стосовно забезпечень	Відсутність деталізації Плану рахунків відносно забезпечень не дає змогу управлінському персоналу задовольнити існуючі потреби в інформації
5	Недосконалість документального відображення забезпечень	Відсутність уніфікованих форм первинних документів для розрахунку величин усіх видів забезпечень
6	Проблема обліку списання (зменшення) забезпечень	Використання сторнування для відображення в обліку наслідків зменшення (списання) забезпечення може призвести до викривлення показників фінансової звітності

Нині серед науковців відсутня єдина точка зору щодо обов'язковості створення забезпечень. Якщо це питання вивчати з позиції Інструкції про застосування Плану рахунків, то така обов'язковість ставиться під сумнів: на рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» ведеться узагальнення інформації про рух коштів, які за

рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включення їх до витрат поточного періоду (за винятком суми забезпечення, що включаться до первісної вартості основних засобів). [2] Це означає, що залежно від ухваленого рішення підприємство може створювати забезпечення, а може його й не створювати.

Інша ситуація виникає при розгляді п.13 П(С)БО 11 «Зобов'язання». До 2002 р. редакція змісту вказаного пункту була такою: «Забезпечення можуть створюватися для відшкодування наступних (майбутніх) витрат...». За наказом Міністерства фінансів України №989 від 25.12.2002 р. редакція п.13 змінена таким чином: «Забезпечення створюються для відшкодування наступних(майбутніх) операційних витрат ...»[8]. На думку І. Омецінської, «вилучення слова «можуть» з цього речення дає підстави стверджувати про обов'язковість створення забезпечень майбутніх витрат і платежів» [2].

Слід зазначити, що ще одним стандартом бухгалтерського обліку, на основі якого можна зробити висновок про обов'язковість створення забезпечень, є П(С)БО 26 «Виплати працівникам», у п.7 якого йдеться про те, що виплати за невідпрацьований час, що підлягають накопиченню, визнаються зобов'язаннями через створення забезпечень у звітному періоді. Вищезазначене дає змогу стверджувати, що підприємства зобов'язані створювати забезпечення (наприклад, забезпечення на виплату відпусток працівникам).

Суперечливість окремих положень у нормативній базі щодо обов'язковості створення забезпечень призводять до небажання та повної відмову підприємств створювати забезпечення на покриття майбутніх витрат. Для вирішення питання невизначеності щодо необхідності їх створення необхідно уніфікувати відповідні положення в таких нормативних документах, як Інструкція про застосування Плану рахунків та П(С)БО 11 «Зобов'язання», з метою виключення їх неоднозначного тлумачення.

Перейдемо до розгляду умов визнання забезпечень, зазначених у П(С)БО 11 та МСБО 37 (табл. 2)

Таблиця 2 – Умови визнання забезпечень у П(С)БО 11 та МСБО 37

Відповідно до МСБО 37 [7]	Відповідно до П(С)БО 11 [5]
<ul style="list-style-type: none"> - суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події; - ймовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для виконання; - можна достовірно оцінити суму зобов'язання 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення створюється при виникненні внаслідок минулих подій зобов'язання, - погашення якого ймовірно призведе до зменшення ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди, - його оцінка може бути розрахунково визначена

Як бачимо, є певна відмінність у формулюваннях критеріїв визнання забезпечень. У МСБО 37 акцентована увага на можливості достовірної оцінки зобов'язання, тоді як П(С)БО 11 веде мову про можливість «розрахункового» визначення. На думку Лоханової Н.О., «відповідна інтерпретація в П(С)БО 11 не є вдалою, оскільки сама по собі можливість розрахунку не підкреслює ключового змісту критерію достовірності, якості інформації про даний об'єкт обліку у звітності» [9].

У свою чергу МСБО 37 вводить поняття «найкраща оцінка» для визнання забезпечень і визначення їх суми. При тому відповідно до п.36 МСБО 37 «сума, визнана як забезпечення, має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітного періоду». Тобто мається на увазі не просто можливість «розрахункового визначення», як у національному П(С)БО 11 в Україні, а саме «найкраща оцінка видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання». У свою чергу «найкраща оцінка – це сума, яку суб'єкт господарювання обґрунтовано сплатив би для погашення зобов'язання або передав би його третій стороні на кінець звітного періоду» [7].

Отже, Лоханова Н.О. вважає за доцільне порекомендувати внести уточнення у п.14 П(С)БО 11 в частині критеріїв визнання забезпечень з метою наближення до міжнародної облікової практики. При цьому «доцільно вилучити з формулювання суті відповідної категорії словосполучення «оцінка якого розрахунково визначена» та ввести поняття «достовірно визначена». Це зможе підвищити ступінь гарантування якісного формування інформації про забезпечення» [9].

У роботі В.С. Терещенко **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]** до основних ознак забезпечень віднесені: «резервна природа, створення за рахунок власних джерел фінансування і цільовий характер використання». З урахуванням таких ознак автор дає пропозицію називати відповідні економічні об'єкти, що є специфічним видом зобов'язань підприємства, терміном «передбачувані зобов'язання». Це, на її думку, «дозволить не змішувати поняття «зобов'язання» як причину із поняттям «забезпечення майбутніх витрат і платежів» як його можливим наслідком.

Водночас І.Я. Омецінська, вступаючи в дискусію з приводу природи забезпечень як зобов'язань, піддає критиці такий підхід, наводить власні критерії зобов'язань і обґрунтовує висновок, що «забезпечення деяким з них не відповідають. Так, зокрема, заборгованості як такої на момент створення забезпечення не існує». Також І.Я. Омецінська ставить під сумнів доцільність віднесення забезпечень до складу суто зобов'язань через те, що не завжди має місце «неминучість погашення створених забезпечень, оскільки розрахунково визначена їх сума може відрізнятись від фактичної величини витрат, для відшкодування яких вони створювалися. Основною невідповідністю забезпечень критеріям визнання зобов'язань є відсутність ідентифікації суб'єктів» [3]. На підставі таких аргументів робиться висновок про неможливість чіткого віднесення забезпечень до складу зобов'язань та доцільність їх виокремлення «в окрему групу пасивів, які лише прирівнюються до зобов'язань».

У даному випадку не можна не звернути увагу на те, що І.Я. Омецінська в певній мірі скоригувала і зробила більш жорсткими критерії віднесення до зобов'язань. На думку ж Лоханової Н.О., не має принципового значення введений автором критерій «ідентифікації суб'єкту заборгованості». Ідентифікація персоналій взагалі не вплине на факт несення майбутніх витрат. Саме тому можемо повністю погодитися з думкою В.В. Ходзицької, яка зазначає, що «зобов'язання завжди пов'язане з іншою стороною, щодо якої воно існує. Проте необов'язково знати особу, щодо якої існує зобов'язання, — насправді зобов'язання може стосуватися громадськості в широкому сенсі» [10].

Той факт, що «розрахунково визначена сума зобов'язань» може відрізнятись від фактичної величини витрат, для відшкодування яких вони створювалися» на думку Лоханової Н.А., також не може бути підставою для невизнання забезпечень в якості саме зобов'язань, оскільки це лише питання вибору обґрунтованого і максимально точного методу визначення відповідної суми забезпечення. Зрозуміло, що певний рівень необґрунтованості може мати місце при створенні забезпечень, але це пов'язано з питаннями рівня професійності відповідного облікового фахівця в частині застосування його професійного судження. Однак, такі ж самі питання виникають не лише при створенні забезпечень, а й взагалі-то при розробці облікової політики, а саме: виборі моделей обліку більшості економічних об'єктів, визначенні справедливої вартості в різних ситуаціях тощо [9].

До того ж в п. 25 МСБО 37 чітко зазначено, що «застосування наближених оцінок є суттєвою складовою складання фінансової звітності і не зменшує їхньої достовірності. Це особливо справедливо у випадку забезпечень, які за своїм характером є більш невизначеними, ніж більшість інших статей звіту про фінансовий стан» [7]. Отже, застосування розрахункового методу у процесі визначення забезпечень не змінює їх суті з позицій віднесення до зобов'язань.

Таким чином, забезпечення носять саме природу «зобов'язань» у зв'язку з тим, що в повній мірі відповідають базовому визначенню останніх, відповідно до якого власне

з ними й очікується зменшення ресурсів через погашення заборгованості, зумовленої минулими подіями.

Для обліку забезпечень в діючому Плані рахунків передбачений окремий пасивний рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», який має вісім субрахунків: 471 «Забезпечення виплат відпусток», 472 «Додаткове пенсійне страхування», 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань», 474 «Забезпечення інших витрат і платежів», 475 «Забезпечення призового фонду (резерв виплат)», 476 «Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї» і 477 «Забезпечення матеріального заохочення», 478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок».

Якщо ж звернутися до П(С)БО 11 «Зобов'язання», то у п.13 зазначено, що забезпечення створюються для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на: виплату відпусток працівникам; додаткове пенсійне забезпечення; виконання гарантійних зобов'язань; реструктуризацію; виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів [5]. При цьому необхідно зазначити, що в Інструкції про застосування Плану рахунків зазначено, що лише на одному рахунку під назвою «забезпечення інших витрат і платежів» знаходять своє відображення операції, пов'язані із формуванням та використанням резервів на реструктуризацію та резервів на виконання зобов'язань за обтяжливими контрактами. Таким чином, можемо спостерігати певну невідповідність між зазначеними нормативними документами.

З метою усунення зазначених недоліків, науковцями пропонується введення нових субрахунків відносно забезпечень майбутніх витрат і платежів до Плану рахунків, відсутність деталізації якого, у свою чергу, не дає змогу управлінському персоналу задовольнити існуючі потреби в інформації

Проаналізувавши наукові роботи таких вчених, як: М.О. Козлова [1], М.М. Орищенко [11], В.С. Терещенко [Помилка! Джерело посилання не знайдено.], Н.І. Петренко, О.О. Пархомчук [4], узагальнимо їх пропозиції по внесенню змін до Плану рахунків (табл. 3).

Таблиця 3 – Пропозиції щодо внесення змін до Плану рахунку щодо обліку резервів майбутніх витрат і платежів

Автор	Запропоновані зміни
Козлова М.О. [1]	Змінити назви субрахунків з відповідними кодами на: 473 «Резерв на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування», 477 «Резерви на матеріальне заохочення працівників»; запропоновано ввести субрахунки 478 «Резерв під знецінення вкладень у цінні папери», 479 «Резерв майбутніх витрат на ремонт власних основних засобів»
Орищенко М.М. [11]	Рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» перейменувати на «Резерви майбутніх витрат і платежів»; відкрити аналітичні субрахунки в межах субрахунку 473 «Резерв на гарантійний ремонт та обслуговування», а саме 4731 «Резерв на гарантійний ремонт», 4732 «Резерв на гарантійне обслуговування».
Терещенко В.С. [Помилка! Джерело посилання не знайдено.]	Запропоновано до синтетичного рахунку 47 «Забезпечення (резерви) майбутніх витрат і платежів» відкривати субрахунки 478 «Забезпечення (резерв) майбутніх витрат на охорону навколишнього середовища» і 479 «Забезпечення (резерв) майбутніх витрат на ремонт власних основних засобів»
Петренко Н.І., Пархомчук О.О. [4]	Рахунок 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» перейменувати на «Резерви майбутніх витрат і платежів»; змінити назви субрахунків з відповідними кодами на: 471 «Резерв майбутніх виплат відпусток персоналу»; 472 «Резерв на додаткове пенсійне страхування», 473 «Резерв на гарантійний ремонт і обслуговування (гарантійних зобов'язань)»; 474 «Резерв наступних витрат на реструктуризацію»; 477 «Резерв на матеріальне заохочення працівників»; 479 «Резерв наступних витрат на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів»

Також М.О. Козлова [1] пропонує до існуючих субрахунків додати ще 478 «Резерв під знецінення вкладень в цінні папери» та 479 «Резерв майбутніх витрат на ремонт власних основних засобів». У свою чергу, доцільність введення останнього субрахунку підтримує і В.С. Терещенко [Помилка! Джерело посилання не

знайдено.], наголошуючи на тому, що впровадження в практику українських промислових підприємств даного резерву сприятиме: рівномірному включенню майбутніх витрат на проведення ремонтів основних засобів у поточні витрати звітного періоду або у собівартість виробленої підприємством продукції; вирішенню проблеми недостатності джерел фінансування ремонтних робіт; покращенню стану матеріально-технічної бази промислових підприємств і, як наслідок, зростанню продуктивності праці, підвищенню ефективності суспільного виробництва в цілому.

У свою чергу, запропонований перший субрахунок не можна відкривати до синтетичного рахунку 47, призначеного для обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів, оскільки резерв під знецінення вкладень у цінні папери є одним з різновидів оціночних резервів, а рахунок, на якому він обліковується, за своєю економічною сутністю є контрарним. Такої ж позиції притримується В.С. Терещенко: «у Росії даний резерв формується підприємствами і інформація про нього обліковується на окремому рахунку 59 «Резервы под обесценение финансовых вложений» розділу V «Денежные средства». Окрім того, більшість російських економістів (Н.М. Бібнев, Л.Т. Гіляровська, М.Ю. Медведєв, Л.А. Мельникова, В.В. Нарезний та інші) не включають цей резерв до складу резерву майбутніх витрат і платежів» **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**.

На думку С.М. Дячек [12], оскільки норма прибутку по вкладеннях підприємства в цінні папери враховує ризик зниження ціни під впливом факторів зовнішнього середовища та зміни внутрішніх умов функціонування підприємства, практика створення резерву під знецінення вкладень в цінні папери в Україні є недоцільною, тому що в іншому випадку відбувається подвійне страхування одних і тих самих ризиків, що призводить до виникнення витрат, і, як наслідок, до заниження фінансового результату підприємства.

В.С. Терещенко **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]** з метою рівномірного відображення витрат на проведення природоохоронних заходів у бухгалтерському обліку пропонує створення спеціального джерела їх фінансування, тобто до існуючої системи облікових резервів додати резерв майбутніх витрат на охорону навколишнього середовища.

Дана позиція вченого є досить обґрунтованою і, на думку Петренко Н.І. та Пархомчук О.О., «zasлугує на своє впровадження у практику діяльності промислових підприємств, для яких є характерними значні викиди забруднюючих речовин у навколишнє середовище» [4].

Для уникнення термінологічної плутанини М.М. Орищенко [11] пропонує відкривати аналітичні субрахунки в межах субрахунку 473 «Резерв на гарантійний ремонт та обслуговування», а саме 4731 «Резерв на гарантійний ремонт» та 4732 «Резерв на гарантійне обслуговування».

На думку Петренко Н.І. та Пархомчук О.О., «включення резерву наступних виплат на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів та резерву наступних витрат на реструктуризацію до одного субрахунку є недоцільними, оскільки йдеться про зовсім різні об'єкти» [4].

Тому було запропоновано виділити два субрахунки: окремо для обліку операцій, пов'язаних з формуванням резерву наступних витрат на реструктуризацію (субрахунок 474) і окремо для обліку операцій, пов'язаних з формуванням резерву наступних витрат на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів (субрахунок 479).

Погоджуючись з пропозиціями вищезазначених авторів, втім, вважаємо, що досить складно уніфікувати в існуючому плані рахунків всі можливі варіанти забезпечень. Тому, на нашу думку, залежно від специфіки діяльності підприємства можна розробляти власні аналітичні рахунки в межах існуючого плану рахунків, що обов'язково повинно знайти своє відображення в обліковій політиці підприємства.

Наступною проблемою, що пов'язана з неоднозначністю відображення в обліку забезпечень є оформлення та відображення даних операцій у первинних документах.

Адже вони не лише є підставою для облікових записів, але й виконують важливу роль у складанні фінансової звітності.

Так, загалом забезпечення майбутніх витрат і платежів відображаються за допомогою таких документів як розрахунок бухгалтерії, наказ керівника, видатковий касовий ордер, виписка банку, довідка бухгалтерії. Регламентовані первинні документи, за допомогою яких відображають операції з обліку конкретних видів забезпечень на підприємствах, наведено в таблиці 4.

Аналіз первинних документів для оформлення операцій з обліку забезпечень показує, що для забезпечення на додаткове пенсійне забезпечення та на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів відсутні регламентовані первинні документи, у свою чергу, інші види забезпечень оформлюються розрахунками бухгалтерії, бухгалтерськими довідками, а також відповідними наказами й розпорядженнями керівництва.

Таблиця 4 – Документування операцій з обліку забезпечень майбутніх витрат

Вид забезпечення	Документальне оформлення
– забезпечення на виплату відпусток працівникам	Бухгалтерська довідка, виписка банку, розрахунково-платіжна відомість працівника
– забезпечення на додаткове пенсійне забезпечення	Бухгалтерська довідка
– забезпечення на виконання гарантійних зобов'язань	Розрахунковий документ, що засвідчує факт купівлі, експлуатаційні документи, гарантійні талони, талони на технічне обслуговування, акт приймання товару на експертизу, книга обліку бракованих товарів та обліку покупців
– забезпечення на реструктуризацію	Затверджений керівником підприємства план реструктуризації з конкретними заходами, термінами їх виконання та сумою витрат
– забезпечення на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів	Бухгалтерська довідка

У свою чергу, В. С. Терещенко, досліджуючи бухгалтерський облік забезпечень майбутніх витрат і платежів, наводить перелік факторів, що, на її думку, де активізують процес резервування на українських підприємствах. Серед цих факторів дослідниця також виділяє відсутність уніфікованих форм документів для розрахунку забезпечень і відображення результатів їх інвентаризації. Для вирішення цієї проблеми вона пропонує форми таких первинних документів, як «Розрахунок сум місячних відрахувань на формування (поповнення) забезпечення гарантійних зобов'язань», «Довідка-розрахунок сум місячних відрахувань на формування (поповнення) забезпечення майбутніх витрат на поточний ремонт основних засобів», «Довідка-розрахунок сум місячних відрахувань на формування(поповнення) забезпечення майбутніх витрат на капітальний ремонт основних засобів» та розробляє форму акта інвентаризації забезпечень майбутніх витрат і платежів, застосування якої, на її думку, надасть менеджерам можливість контролювати процеси формування і використання зарезервованих коштів, виявляти відхилення, які підлягають коригуванню **[Помилка! Джерело посилання не знайдено.]**

Таким чином, суб'єктам господарювання, що у своїй діяльності створюють чи планують створювати забезпечення, можна рекомендувати застосовувати різноманітні первинні документи, враховуючи особливості їхньої діяльності та доцільності формування відповідних забезпечень. Проте основною проблемою залишається те, що ці документи матимуть рекомендаційний характер і невідомо, чи виконуватимуть доказову роль, особливо у податковому обліку. Для вирішення цих проблем потрібно імперативно регламентувати процес документування забезпечень.

Не менш важливою є проблема обліку списання (зменшення) забезпечень. Згідно П(С)БО 11 «Зобов'язання», нарахування або збільшення забезпечення відображається по дебету рахунку обліку витрат одночасно з кредитом рахунку обліку забезпечення (за винятком суми забезпечення, що включається до первісної вартості основних

засобів) [5]. У випадку зменшення раніше нарахованого забезпечення або відсутності ймовірності вибуття активів для погашення зобов'язань, за якими воно було створене, в обліку методом сторно повторюється проведення щодо формування такого забезпечення на суму розрахованого зменшення (на суму раніше сформовано забезпечення).

На думку Сидоренко О.О., «використання сторнування для відображення в обліку наслідків зменшення (списання) забезпечення може призвести до викривлення показників фінансової звітності. Зокрема, може виникнути ситуація, коли сума сторнованого забезпечення призведе до того, що на рахунках обліку витрат буде відображатись від'ємна сума (наприклад забезпечення було створено у минулому році, а на кінець першого кварталу наступного року, прийнято рішення про його списання у зв'язку з відсутністю ймовірності вибуття активів для погашення майбутніх зобов'язань, і сума такого забезпечення більше, ніж розмір витрат на рахунку, який підлягатиме сторнуванню)» [13].

У зв'язку з цим, Сидоренко О.О. пропонує відображати зменшення (списання) забезпечення методом сторно лише у сумі, яка була нарахована у звітному році, а якщо сума зменшення (списання) забезпечення перевищує такі суми, то на суму перевищення здійснювати запис за дебетом рахунку обліку забезпечення та кредитом рахунку обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

Таким чином, узагальнивши підходи науковців щодо вирішення окреслених вище проблемних аспектів облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів пропонуємо узагальнити наступним чином (табл. 5).

Таблиця 5 – Напрями удосконалення облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів

№	Проблемний аспект	Напрями удосконалення
1	Питання обов'язковості створення забезпечень	Уніфікувати нормативно правову базу щодо обов'язковості створення різних видів забезпечень з метою уникнення неоднозначності трактування
2	Невідповідність забезпечень критеріям визнання зобов'язань	Деталізувати критерії визнання забезпечення з метою їх чіткого віднесення до складу зобов'язань
3	Відсутність єдиного підходу до класифікації зобов'язань	Узгодити діючий План рахунків бухгалтерського обліку щодо рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» з видами забезпечень, що передбачені П(С)БО 11 «Зобов'язання».
4	Потреба деталізації Плану рахунків стосовно забезпечень	Включати до робочого плану рахунків аналітичні рахунки з обліку відповідних видів забезпечень з урахування специфіки діяльності підприємства та його потреб, а також деталізувати порядок розрахунку таких забезпечень у Наказі про облікову політику.
5	Недосконалість документального відображення забезпечень	Розробити уніфіковані форми первинних документів для розрахунку величин різних видів забезпечень
6	Проблема обліку списання (зменшення) забезпечень	З метою уникнення викривлення показників фінансової звітності, відображати зменшення (списання) забезпечення методом сторно лише у сумі, яка була нарахована у звітному році, а якщо сума зменшення (списання) забезпечення перевищує такі суми, то на суму перевищення здійснювати запис за дебетом рахунку обліку забезпечення та кредитом рахунку обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення, а також публікацій фахівців з обраної тематики дає змогу стверджувати про наявність багатьох неузгоджень щодо облікового відображення забезпечень майбутніх витрат і платежів. Зокрема, потребують дослідження та подальшого розвитку питання класифікації забезпечень, уніфікації нормативного регулювання, деталізації існуючого плану рахунків, розробка і удосконалення первинних документів, а також порядку

відображення в обліку окремих аспектів зменшення (списання) забезпечень. Систематизовані проблемні аспекти, а також можливі шляхи їх вирішення дозволять удосконалити досліджувану ділянку обліку з метою її подальшої уніфікації.

SUMMARY

Serpeninova Y., Gritsenko L, Oleksich Zh., Panchenko A., Tovstukha K. Problematic aspects of accounting reflection of provisions for future expenses and payments.

The relevance of this research is indisputable because a significant number of issues regarding the accounting of future expenses and payments (mandatory creation, different approaches to classification, imperfect regulations, complexity of calculating the size and order of accounting) are debatable and require detailed study. as it is one of the effective ways to prevent risks that may arise in the course of economic activity of any enterprise, as well as the formation of collateral improves financial stability of the enterprise, as it reduces the risk of significant losses and profitability in some periods.

The article systematizes and explores the main problematic aspects of accounting for future expenses and payments, in particular due to the presence of many uncoordinated issues of collateral: mandatory creation, different approaches to classification, imperfect regulations, complexity of calculating the size and order of reflection in accounting. Possible ways to solve these problems by researching and further developing the issue of collateral classification are suggested. By separating different types of collateral, unifying regulations, detailing the existing chart of accounts (by introducing new sub-accounts for future expenditures and payments by type of collateral in the Chart of Accounts, the lack of detail which, in turn, does not allow management to meet existing needs in information), development and improvement of primary documents (taking into account the peculiarities of their activities and the feasibility of forming appropriate collateral), as well as to avoid distortion of financial statements, reflect the reduction (write-off) of collateral only in the amount accrued in the reporting year, and if the amount of reduction (write-off) of collateral exceeds such amounts, the amount of excess should be recorded on the debit of the collateral account and the credit of the account of retained earnings (uncovered loss).

Keywords: securing future expenses and payments, liabilities. costs, profitability.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Козлова М. О. Документування процесу облікового резервування. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1 (59). 90–94.
2. Омецінська І. Сутність забезпечень, порядок їх визнання та оцінки. *Економічний аналіз*. 2010. Випуск 6. 285-288.
3. Омецінська І.Я. Особливості утворення та порядок визнання зобов'язань за видами. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 3. С. 28-34. Режим доступу: http://kapitanvova.ucoz.ua/_ld/5/582_3_Omecin.pdf
4. Петренко Н.І. Удосконалення обліку резервів майбутніх витрат і платежів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». 2011. Вип. 2 (20). 385-396.
5. Терещенко В. С., Чацькіс Ю. Д. Теорія та методологія бухгалтерського обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів: монографія. Донецьк: 2010. 238 с.
6. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання». Наказ Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
7. Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 від 01.01.2012 р. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: http://minfin.gov.ua/document/92448/MSBO_37.pdf.
8. Про внесення змін до деяких положень (стандартів) бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 25.11.2002 р. № 989. Режим доступу : www.liga.net.
9. Проблеми обліку забезпечень в системі управління економічною стійкістю підприємств *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. 2014. Т. 19, Вип. 2(6). С. 77-81. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2%286%29_19
10. Ходзицька В.В. Методичні аспекти обліку забезпечень непередбачених активів і зобов'язань відповідно до міжнародних стандартів *Фінанси, облік і аудит*. 2012. № 19. С.375-383. Режим доступу: <http://kneu.edu.ua/userfiles/arch/12-4424.pdf#page=375>.
11. Орищенко М.М. Облік і аудит резервів капіталу: методологія та організація: автореф. дис. на здобуття наукового ступеню канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». М.М. Орищенко. Київ, 2009. 20 с.
12. Дячек С.М. Відображення в бухгалтерському обліку та аналіз резервів молокопереробних підприємств АПК: автореф. дис. на здобуття наукового ступеню канд. екон. наук.: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». С.М. Дячек. Київ. 2008. 22 с.
13. Сидоренко О. О. Проблеми обліку списання (зменшення) забезпечень та шляхи їх вирішення. Режим доступу : ekona.org.ua/repository/download/194.pdf#o=.

REFERENCES

1. Kozlova, M.O. (2012). Documenting the backup process. *Bulletin of ZhSTU.*, Vol. 1(59), 90–94/.

2. Ometsinska I. YA. (2010), The essence of collateral, the procedure for their recognition and evaluation. Economic analysis. Vol. 6. Pp. 285–288.
3. Ometsinskaya I.Ya. (2011), Features of education and the order of recognition of obligations by type. Accounting and Finance of AIC. Vol. 3. Pp. 28-34.
4. Petrenko N. I., Parkhomchuk O. O. (2011), Improving the accounting of reserves for future expenses and payments. Problems of theory and methodology of accounting, control and analysis: int. coll. Science. work. Series "Accounting, control and analysis". Vol. 2 (20). Pp. 385–395.
5. Tereshchenko V. S., Chatskis YU. D. (2010), Theory and methodology of accounting for future expenses and payments: a monograph. Donetsk: Pp. 238.
6. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2000). Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 11 «Zoboviazannia» [Accounting Standards (Standard) 11 "Commitments"]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00/print1360181123302816> (accessed 22 February 2019)
7. Collateral, contingent liabilities and contingent assets: International Accounting Standard 37 of 01.01.2012. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine. - Access mode: http://minfin.gov.ua/document/92448/MSBO_37.pdf
8. On amendments to some provisions (standards) of accounting: order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 25.11.2002 № 989
9. Problems of accounting for security in the management system of economic stability of enterprises / NO Lokhanova. Bulletin of the Odessa National University. Series: Economics. 2014. Vol. 19, Vip. 2 (6). Pp. 77-81.
10. Khodzytska V.V. (2012) Methodical aspects of accounting for unforeseen assets and liabilities in accordance with international standards. Finance, Accounting and Auditing. Vol. 19. Pp.375-383.
11. Orishchenko M.M. (2009), Accounting and audit of capital reserves: methodology and organization: author's ref. dis. for the degree of Cand. econ. Science: special. 08.06.04 "Accounting, analysis and audit". M.M. Orishchenko. Kyiv, 20 p.
12. Dyachek S.M. (2008), Reflection in accounting and analysis of reserves of dairy enterprises of agro-industrial complex: author's ref. dis. for the degree of Cand. econ. Science: special 08.06.04 "Accounting, analysis and audit" S.M. Girls. Kyiv. 22 p.
13. Sidorenko O.O., (2015) Problems of accounting for write-off (reduction) of collateral and ways to solve them. Accounting, taxation, analysis and audit: current situation, problems and development prospects I International Scientific and Practical Conference (Chernihiv, December 11, 2015) Abstracts. Pp. 28-30